

แนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พันเอก ประเชษฐ กันทอง
ประจำกรมการสารวัตรทหารบก

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2560

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย	พันเอก ประเชษฐ กันทอง
เรื่อง	แนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก
วันที่	กันยายน 2560 จำนวนคำ : 5,728 จำนวนหน้า : 18
คำสำคัญ	เรือนจำทหาร
ชั้นความลับ	ไม่มีชั้นความลับ

แนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก ตามหลักการราชทัณฑ์สากลที่จะทำให้กิจการเรือนจำทหารของกองทัพบกมีประสิทธิภาพดีที่สุุดนั้น ควรใช้แนวทางการพัฒนาใน 3 ด้าน คือ 1. ด้านการบริหารจัดการเรือนจำ 2. ด้านบุคลากร 3. ด้านอาคารสถานที่ และรูปแบบทางกายภาพของเรือนจำ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยพบว่า

1. การกำหนดมาตรฐานด้านการบริหารจัดการ จะทำให้มีระบบที่ทำให้การดำเนินการของงานราชทัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ แผนปฏิบัติการของเรือนจำที่อย่างชัดเจน จะส่งผลให้องค์กรได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

2. การกำหนดมาตรฐานด้านบุคลากร ต้องมีมาตรการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งภารกิจหน้าที่ มีการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีสวัสดิการที่เหมาะสม

3. ควรจัดให้มีอาคารสถานที่ ลักษณะของอาคารสถานที่ และรูปแบบทางกายภาพของเรือนจำต้องมีความมั่นคง แข็งแรง กับทั้งมีอาคารใช้งานในด้านต่าง ๆ สอดคล้อง และเอื้อประโยชน์ต่อการควบคุมที่ง่าย รวมถึงมีสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำมีความเหมาะสม และถูกสุขลักษณะ

อย่างไรก็ตาม ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาใช้ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง เพื่อช่วยลดข้อบกพร่องรวมถึงข้อผิดพลาดอันอาจเกิดขึ้นได้

ABSTRACT

AUTHOR : Colonel Porachat gunthong
TITLE : The development of the Armed military prison over land.
DATE : September , 2017 **WORD COUNT :** 5,728 **PAGES :** 18
KEY TERM : Military prison
CLASSIFICATION : Unclassified

The development of the Army's Quartermaster Corps. Universal principles of Corrections to make. Corrections to the Army's best performing it. Guidelines should be developed in three areas: 1. The management of the prison. 2. Personnel 3. The premises and the physical layout of the prison, to achieve the highest achievement of goals and objectives set.

The research found that 1. Define standard management. The system will allow the operation of a correctional effectively. The vision, mission, goals, or objectives, action Plan of the Prison clearly, and the administration is transparent. Can be checked Promotion As a result, organizations will be accepted from all sectors.

2. Personnel Standards Measures have recruited staff to work. Personnel with knowledge and skills appropriate to the mission duties. A training program to educate staff on a regular basis.

3. Provide the building. The appearance of the building And the physical layout of the prison must have stability to the entire building applications in various line and utilize simple controls. The prison environment is appropriate. And hygienic.

However, should lead to the development of modern technology used to control inmates. To help reduce the drawbacks include errors that may occur.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก ฉบับนี้ เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารไปสู่มาตรฐานตามหลักการราชทัณฑ์สากล ซึ่งผลที่ได้พบว่า แนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก ควรดำเนินการใน 3 ด้าน คือ มีการกำหนดมาตรฐานด้านการบริหารจัดการให้มีวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และแผนปฏิบัติการของเรือนจำที่อย่างชัดเจน จะทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน และมีการกำหนดมาตรฐานด้านบุคลากร โดยการคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งภารกิจหน้าที่ มีสวัสดิการตอบแทนที่เหมาะสม รวมถึงควรจัดให้มีอาคารสถานที่ รูปแบบทางกายภาพของเรือนจำที่มีความมั่นคงแข็งแรง และมีสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำให้มีความเหมาะสม และถูกสุขลักษณะ

การศึกษานี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ พ.อ. ยิ่งโรจน์ สันติวุฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาเอกสารวิจัย เป็นอย่างสูงที่มอบความรู้ในการศึกษาวิจัย และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการการศึกษานี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์วิทยาลัยการทัพบกทุกท่านที่ได้ให้วิชาความรู้ และประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษาด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณกำลังใจ และการสนับสนุนจากครอบครัวที่เป็นแรงใจ และผลักดันให้ผู้วิจัยมีความมานะพยายามในการทำเอกสารวิจัยฉบับนี้ รวมถึงเพื่อน ๆ ทุกท่านที่ให้กำลังใจ และช่วยเหลือสนับสนุน จนทำให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

แนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก

ในอดีตที่ผ่านมาเมื่อกล่าวถึงคุก หรือตาราง คนทั่วไปจะคิดถึงความสกปรก เต็มไปด้วย ความทารุณโหดร้าย เปรียบเสมือนนรกบนดิน และการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยความทุกข์ ทรมาน ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 หลักการราชทัณฑ์ของ ประเทศไทย ได้ปฏิรูปเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแบบมี มนุษยธรรมมากขึ้น ปรับปรุงสภาพของเรือนจำให้ดีขึ้น มีการกำหนดนโยบายอาญา และ หลักการราชทัณฑ์ ปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และตาม หลักอารยะประเทศมากยิ่งขึ้น โดยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ซึ่งคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และมุ่งเน้นในเรื่องการฟื้นฟูอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดให้ กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม

“การเรือนจำทหาร” เป็นส่วนงานแขนงหนึ่งของกองทัพบก มีหน้าที่ในการดำเนินการ ควบคุมดูแล ผู้ต้องขังให้ได้รับโทษเป็นไปตามคำพิพากษาของศาลทหาร และคำสั่งของ ผู้บังคับบัญชาตามอำนาจการสั่งลงทัณฑ์ของผู้บังคับบัญชาทหาร จึงมีความมุ่งหวังที่จะ ดูแลสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังภายในเรือนจำให้ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม เป็น ธรรม ทั้งทางด้านกายภาพ และด้านจิตใจ ด้วยการอบรม แก้ไข ฟื้นฟูสภาพจิตใจให้ ผู้กระทำผิดเหล่านี้กลับมามีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำเมื่อพ้นโทษออกไป โดยส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะฝีมือใน การประกอบอาชีพที่สุจริต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดย สังคมให้การยอมรับเมื่อพ้นโทษออกไป โดยมีหลักการว่า หากผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติที่ไม่ ดี ก็จะกลับเข้าสู่สังคมตามเดิมที่เคยเป็นมา ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง จึงต้องคำนึงถึง สิทธิเบื้องต้นในฐานะมนุษย์ของผู้ต้องขัง เพื่อมิให้ผู้ต้องขังต้องตกอยู่ในสภาพที่เลวร้าย และถูกทำลายศักยภาพในการพัฒนาตนเอง อันจะเป็นผลร้ายต่อการกลับเข้าสู่สังคมของ ผู้ต้องขัง และเป็นผลร้ายต่อสังคมโดยรวม การที่จะทำให้เรือนจำมีการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องขัง ด้วยการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมนั้น นอกจาก จะต้องอาศัยความรู้ และทัศนคติที่ดีของผู้บังคับบัญชาทั้งในระดับที่กำหนดนโยบาย และ ส่วนที่ปกครองควบคุมดูแลหน่วยงานเรือนจำโดยตรงแล้ว การมีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็น มาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังก็มีส่วนสำคัญประการหนึ่งด้วยเช่นกัน เพราะข้อกำหนด มาตรฐานดังกล่าวจะเป็นเสมือนแนวทางในการดำเนินงาน และหลักประกันการปฏิบัติต่อ ผู้ต้องขัง

รูปแบบแนวคิดในการบริหารงานราชทัณฑ์

ความสำเร็จในแต่ละองค์กรย่อมมีจุดเริ่มต้นมาจากแก่นรากของแนวความคิดในการขับเคลื่อนองค์กรนั้น ๆ ไปในทิศทางที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงขอหยิบยกผลการศึกษาของ ไตรรัตน์ โภคพลากร และคณะ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแนวคิดทางด้านการบริหารงานราชทัณฑ์ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ คือ

1. แนวคิดการบริหารที่เน้นงาน เป็นแนวคิดดั้งเดิมทางการบริหาร โดยกลุ่มแนวคิดในกลุ่มนี้จะมุ่งเน้นการพัฒนาหลักเกณฑ์ทางด้านการบริหารที่มีลักษณะสากลสำหรับใช้ในสถานการณ์ทางด้านการบริหารต่าง ๆ แนวคิดนี้ได้ใช้หลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมค้นหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุดให้ประสิทธิภาพสูงสุดเป็นการพัฒนาระบบงานด้านวิธีทางวิทยาศาสตร์ เป็นการบริหารที่ยึดหลักเกณฑ์โดยเริ่มจากการสร้างหลักเกณฑ์ที่ดีขึ้นก่อน แล้วให้บุคลากรในองค์กรให้หลักเกณฑ์ที่วางไว้เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย
2. แนวคิดการบริหารที่เน้นคน ในช่วงหลังเป็นการคิดแบบวิทยาศาสตร์ แนวคิดทางด้านการจัดการได้เปลี่ยนแปลงไปจากการบริหารที่เน้นงานเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพมาเป็นการบริหารงานที่เน้นคนเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งนี้โดยจะเห็นว่าการบริหารที่เน้นคนเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเห็นว่าถ้าบุคลากรมีความสามารถพึงพอใจในการทำงาน จะสามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพความพึงพอใจในการจะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคลากรมีขวัญและกำลังใจที่ดี และขวัญและกำลังใจที่ดีจะเกิดขึ้นได้ถ้าบุคลากรทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความเหมาะสมบุคลากรมีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นการบริหารที่มุ่งเน้นในหลักมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารงานเป็นการบริหารที่คำนึงถึงความสำคัญของคนในองค์กร
3. แนวคิดทางการบริหารที่เน้นการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณประกอบการตัดสินใจในการบริหาร แนวคิดในการบริหารงานกลุ่มนี้จะเน้นการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์ในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาในการบริหารนักวิชาการในกลุ่มนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าผู้บริหารสามารถตัดสินใจถูกต้องเหมาะสม จะช่วยให้การบริหารประสบผลสำเร็จทุกครั้ง ในการตัดสินใจใช้การประยุกต์ทางเศรษฐศาสตร์ ตัวแบบทางคณิตศาสตร์ที่เรียกว่าวิทยาการจัดการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการช่วยการตัดสินใจจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

4. แนวคิดทางการบริหารที่เน้นการบริหารในเชิงระบบ และการบริหารในเชิงโรดคัตนาล์ แนวความคิดทางการบริหารในกลุ่มนี้มุ่งเน้นที่จะให้เห็นว่า ในการแก้ไขปัญหาทางการบริหารนั้น ถ้าพิจารณาเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งจะไม่สามารถกระทำได้ ผู้บริหารจะต้องพิจารณาส่วนประกอบอื่น ๆ ขององค์การไปพร้อม ๆ กันทุกส่วน ทั้งนี้เพราะองค์การเป็นศูนย์รวมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่เป็นระบบ (System View Organizations) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกิดขึ้นจากการพัฒนาเทคโนโลยีในการสื่อสาร ทำให้ข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศต่าง ๆ เคลื่อนไหวไหลเวียนจากองค์การหนึ่งไปยังอีกองค์การหนึ่ง จากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่งในระยะเวลาอันสั้น ทำให้เกิดการรับรู้สรรพสิ่งต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวางจึงเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

งานราชทัณฑ์เป็นงานในการจัดการหรือปฏิบัติต่อคนที่กระทำความผิดเมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคม สังคมจะต้องจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อคนที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคม แต่การที่สังคมจะจัดการ หรือปฏิบัติต่อเขาอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิด และวิธีการที่ใช้ในการจัดการกับผู้กระทำความผิดที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัยผันแปรไปตามการเปลี่ยนแปลงความเชื่อเกี่ยวกับการกระทำความผิดของตนในสังคมตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้นกรมราชทัณฑ์จะต้องจัดการ หรือปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามกฎหมายราชทัณฑ์ และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด และข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยโดยการควบคุมผู้ต้องขังมิให้กลับเข้าสู่สังคม เพื่อไม่ให้กระทำความผิดขึ้นอีกในการควบคุมดูแลผู้ต้องขังไว้มิให้หลบหนี และการอบรมแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับเข้าสู่สังคมโดยไม่กระทำความผิดอีกนั้น กรมราชทัณฑ์จะต้องมีวิธีการจัดการที่เหมาะสม จึงจะช่วยให้การปฏิบัติงานตามภารกิจบรรลุผล การจัดการของกรมราชทัณฑ์ย่อมต้องสอดคล้องกับความเชื่อ และเจตคติของคนในสังคมที่มีต่อผู้ละเมิดกฎหมายของสังคมที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดควรจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำความผิดด้วย ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัยการปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดจึงควรมุ่งแก้ไขความบกพร่อง หรือความผิดปกติดังกล่าว เพื่อป้องกันสังคมจากการกระทำผิดซ้ำ โดยการให้กรออบรมแก้ไขคนที่ทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมสามารถปรับตัวเข้ากับกฎหมาย และเงื่อนไขสังคมได้¹

สองคุกกทหาร ปฐมเหตุที่ต้งเปลียนแปลง

เรือนจำทหาร มีการจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. เรือนจำทหาร พ.ศ. 2479 และ โดยที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ พ.ศ. 2545 ได้แบ่งออกเป็น เรือนจำทหารบก เรือนจำทหารเรือ และเรือนจำทหารอากาศ ในส่วนของเรือนจำทหารบก นั้นตามระเบียบกองทัพบก ว่าด้วยการเรือนจำทหาร พ.ศ. 2551 ได้แบ่งประเภทของ เรือนจำไว้ ดังนี้ คือ เรือนจำจังหวัดทหารบก เรือนจำมณฑลทหารบก เรือนจำกรมกอง ทหาร และเรือนจำทหารชั่วคราว² โดยในแต่ละประเภทของเรือนจำมีอำนาจในการรับตัว ผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำแตกต่างกันไป ตามคำสั่งของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ หรือตามคำ พิพากษาของศาลทหาร ปัจจุบันกองทัพบกมีหน่วยเรือนจำทหาร ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงต่อ กองทัพอากาศที่ 1 – 4 ตั้งอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ มีจำนวนทั้งสิ้นรวม 36 หน่วย สภาพของเรือนจำทหารของกองทัพบกในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เรือนจำแต่ละแห่งก่อสร้างมา เป็นเวลานาน มีสภาพเก่าชำรุดทรุดโทรม อาคารเรือนขังไม่มั่นคงแข็งแรงเพียงพอต่อการ ควบคุมผู้ต้องขังในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกสูง ขาดอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้ในการ ควบคุมป้องกันผู้ต้องขังหลบหนี ผู้บังคับบัญชาาระดับสูงไม่ได้ให้ความสำคัญในกิจการ เรือนจำเท่าที่ควร รวมทั้งการดูแลสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังยังไม่ได้มีการปรับปรุงทั้ง ทางกายภาพ และสิทธิของผู้ต้องขังตามหลักมาตรฐานสากล ตลอดจนการพัฒนากลไกการ ปฏิบัติงานขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับทั้งต่อผู้ต้องขัง ผู้ปฏิบัติ และสังคมภายนอก เพื่อให้มี ความเหมาะสมตามหลักการราชทัณฑ์สากล

มติของการพัฒนาเรือนจำทหาร

ด้วยบริบทในด้านต่าง ๆ ของเรือนจำทหาร กิจการเรือนจำทหารยังคงไร้การเหลียวแล และไม่ได้รับความสนใจจากผู้บังคับบัญชาตามที่สมควร ปัญหาสภาพความเสื่อมโทรมของ อาคารเรือนขังที่ทรุดโทรม รั้วกำแพงที่ไม่ได้มาตรฐานไม่มีความมั่นคงแข็งแรงเพียงพอ ปัญหาอัตราผู้คุมที่มีไม่เพียงพอต่อการควบคุมดูแลผู้ต้องขังซึ่งนับวันจะมีแต่ปริมาณที่มาก ขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันที่ส่งผลให้พลทหาร มีอัตราการกระทำผิดในลักษณะดังกล่าวมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนปัญหาการ ขาดแคลนในด้านงบประมาณสนับสนุนในด้านกิจการราชทัณฑ์ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหา ที่สะสม และเรื้อรังมาเป็นเวลายาวนาน ยากต่อการบริหารจัดการให้ฟื้นฟูให้เป็นไปสู่ มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับตามหลักการราชทัณฑ์สากล

เมื่อพิจารณาตามแนวคิดการบริหารงานราชทัณฑ์ในระดับสากลของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในด้านการราชทัณฑ์ของประเทศ ซึ่งมีรูปแบบของการพัฒนาการในกิจการราชทัณฑ์มาอย่างต่อเนื่อง และยาวนาน เห็นได้ว่ามีแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งในด้านการบริหารทั้งบุคลากร อาคารสถานที่ และระบบการบริหารจัดการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการของเรือนจำ โดยมีความมุ่งประสงค์หลักในการป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควบคุมดูแลผู้ต้องขังให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสม รวมถึงการบริหารจัดการองค์กรอย่างเป็นระบบ ดังนั้นแล้วแนวทางการที่จะพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบกไปสู่มาตรฐานสากลที่จะทำให้มีประสิทธิภาพดีที่สุดในที่มีความเหมาะสมนั้น จึงสมควรใช้แนวทาง การพัฒนาในด้านดังกล่าวทั้ง 3 ด้านร่วมกัน มาใช้เป็นแบบอย่างในการปรับปรุง และพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้ คือ

1. ด้านการบริหารจัดการเรือนจำ
2. ด้านบุคลากร
3. ด้านอาคารสถานที่ และรูปแบบทางกายภาพของเรือนจำ

ในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทางที่กำหนดไว้ สามารถใช้ตัวชี้วัดในการดำเนินการตามมาตรฐานเรือนจำ 3 ด้าน ของ นที จิตสง่า ซึ่งได้กล่าวไว้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ (Managerial Administration) การบริหารงานจัดการเรือนจำ/ทัณฑสถานต้องมีระบบที่ทำให้การดำเนินการของงานราชทัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในภาพรวมของกรมราชทัณฑ์ รวมถึงต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของหลักการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยของงานราชทัณฑ์ด้วย

1.1 ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ แผนปฏิบัติการของเรือนจำไว้อย่างชัดเจน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัด

- 1.1.1 มีปรัชญา และวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของกรมราชทัณฑ์
- 1.1.2 มีการกำหนดนโยบาย พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของเรือนจำ
- 1.1.3 มีแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนา และแผนปฏิบัติการ
- 1.1.4 มีการติดตามประเมินผล

- 1.2 ต้องมีระบบการบริหารงานเรือนจำที่เน้นประสิทธิผลในการบรรลุเป้าหมายของเรือนจำทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ และความประหยัดของการดำเนินการด้วย โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 1.2.1 มีการปฏิบัติงานตามภารกิจ และพันธกิจ ภารกิจ ตามนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติงานประจำปี
- 1.3 ต้องมีระบบการสื่อสารในข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจตรงกันระหว่าง ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชากับเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขัง และเรือนจำกับบุคคล หรือหน่วยงานภายนอก โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 1.3.1 มีฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร
- 1.3.2 มีกิจกรรมในการจัดทำ และพัฒนาระบบสารสนเทศภายในเรือนจำ
- 1.3.3 มีคณะบุคคลรับผิดชอบการจัดการสารสนเทศ
- 1.3.4 มีการประมวลผล และวิเคราะห์ระบบการสื่อสารข่าวสาร
- 1.4 วิธีการบริหารงานของผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชา ต้องเน้นให้ผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ในการสร้างแรงจูงใจ และรักษาไว้ซึ่งการบรรลุสู่เป้าหมาย การปฏิบัติงานเรือนจำของเจ้าหน้าที่ รวมถึงทำให้เกิดความต้องการในการมีส่วนร่วม และความร่วมมือภายในสถานที่ทำงาน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 1.4.1 มีการถ่ายทอดทิศทางของเรือนจำจากผู้บริหารสูงสุด ลงสู่ระดับปฏิบัติการไปเป็นลำดับขั้น
- 1.5 การบริหารงานเรือนจำต้องเน้นความสะอาดรวดเร็ว คล่องตัว ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ในการทำงาน หรือดำเนินการโดยคำนึงการรักษาไว้ซึ่งสิทธิต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และประชาชนโดยทั่วไป โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 1.5.1 มีการบริหารงานเรือนจำมีความสะอาดรวดเร็วคล่องตัว ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการรักษาไว้ซึ่งสิทธิต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ผู้ต้องขัง และประชาชนโดยทั่วไป
- 1.6 มีการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ และเน้นหลักการ มีส่วนร่วมของบุคคล และสังคมภายนอกด้วยความกระจ่างชัด โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัด

- 1.6.1 เรือนจำมีการให้ข้อมูลข่าวสาร
- 1.6.2 เรือนจำมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
- 1.6.3 เรือนจำให้ภาคประชาสังคม (หน่วยงานรัฐอื่น, ประชาชนทั่วไป, เอกชน) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับเรือนจำในเรื่องที่สมควรแก่เหตุ
- 1.7 ต้องมีแผนการบริหาร และตรวจสอบการใช้เงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณอย่างคุ้มค่า และโปร่งใส โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัด

- 1.7.1 การทบทวนระบบการจัดงบประมาณแบบเดิมว่ามีโอกาสพัฒนาในประเด็นใดบ้าง
- 1.7.2 กระบวนการจัดทำแผนงานงบประมาณ และแผนกลยุทธ์แยกจากกันอย่างสิ้นเชิง

2. มาตรฐานด้านบุคลากร (Qualified Staff)

บุคลากรหรือทรัพยากรบุคคลนับได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ จะต้องมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติด้านความรู้ ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมกับการดำเนินงานในแต่ละประเภทของภารกิจที่รับผิดชอบ ประกอบกับต้องมีอัตรากำลังที่เหมาะสมกับสภาพของงาน รวมถึงการจัดให้มีแผนการให้ผลตอบแทน และสวัสดิการที่มีความชัดเจนโปร่งใสเหมาะสม และเพียงพอ

- 2.1 ต้องมีการกำหนดนโยบายการวางแผนบุคลากร เช่น การคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานการมอบหมายงาน การเลื่อนตำแหน่งการโยกย้ายสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่การมอบหมายงาน การพิจารณาความดีความชอบ และต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้โดยคำนึงถึงประวัติความรู้ความสามารถประสบการณ์ ความเหมาะสมในตำแหน่งภารกิจหน้าที่ วิสัยทัศน์ นโยบาย กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ต้องมีการพิจารณาดำเนินการปีละ 1 ครั้ง โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัด

- 2.2.1 ผลสำเร็จของการกำหนดนโยบายการวางแผนบริหารงานด้านบุคลากร
- 2.2 ต้องจัดทำแผนภูมิการบริหารงานองค์กรรวมถึงรายละเอียดหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งแต่ละตำแหน่งให้ชัดเจน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัด

- 2.2.1 ผลสำเร็จการจัดทำแผนภูมิการบริหารงานองค์กร และรายละเอียดหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่ง
- 2.3 การทำงานต้องให้เจ้าหน้าที่ทุกคน มีประวัติผลงานของตนเอง โดยมีตัวชี้วัดดังนี้
- 2.3.1 ผลสำเร็จของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานมีประวัติผลงานรายบุคคล
- 2.4 ต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ หรืออย่างน้อยทุก 6 เดือน การประเมินควรมีคณะบุคคลที่ทำการประเมินโดยเฉพาะ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- 2.4.1 ผลสำเร็จของการประเมินผลการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่รายบุคคล
- 2.5 ต้องจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจหน้าที่ รวมถึงมีคู่มือฉบับพกพาให้กับเจ้าหน้าที่ทุกคน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- 2.5.1 ผลสำเร็จของการจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานภายในหน่วยงาน
- 2.5.2 ผลสำเร็จของการจัดหาคู่มือฉบับพกพาเกี่ยวกับงานให้กับเจ้าหน้าที่ทุกคน
- 2.6 ต้องจัดให้มีสถาน ที่ให้แก่เจ้าพนักงานเพื่อการค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการ อาทิ เอกสารทางวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือสั่งการ นโยบายแนวทางปฏิบัติงาน ทั้งของหน่วยงานภายในและภายนอกเพื่อการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้น โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- 2.6.1 ผลสำเร็จการจัดตั้งมุมการเรียนรู้ประจำหน่วยงาน
- 2.7 ต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าพนักงานที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งใหม่ก่อนเข้าปฏิบัติงานทุกคน ไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- 2.7.1 ผลสำเร็จของการอบรมเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับงานแต่ละฝ่ายของเรือนจำแก่เจ้าหน้าที่บรรจุใหม่
- 2.8 ต้องจัดให้เจ้าพนักงานเรือนจำได้รับการส่งเสริม และทดสอบความสามารถ และทักษะทางวิชาการ ร่างกาย จิตใจ และในการใช้อุปกรณ์รักษาความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอรวมถึงวิธีการเผชิญต่อสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ได้ โดยมีตัวชี้วัดดังนี้
- ตัวชี้วัด

- 2.8.1 ผลสำเร็จการส่งเสริมและทดสอบความสามารถและทักษะทางวิชาการ ร่างกาย จิตใจ การใช้อุปกรณ์รักษาความปลอดภัย และวิธีการเผชิญต่อ สภาวะการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ
- 2.9 สนับสนุน และส่งเสริมให้ข้าราชการได้รับการฝึกอบรม/สัมมนา และศึกษาต่อ ทั้งนี้ ต้องให้เจ้าพนักงานเรือนจำที่ปฏิบัติงานในแต่ละภารกิจหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรม หรือสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์รวมถึงเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางความคิดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง แต่อย่างไรก็ตามควรเน้นให้สอดคล้องกับ ภารกิจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้นั้นเป็นหลัก โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 2.9.1 ผลสำเร็จของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานได้รับการฝึกอบรมพัฒนาเกี่ยวกับงาน ที่ปฏิบัติ
- 2.10 ต้องมีการประเมินผลการฝึกอบรม หรือให้เจ้าหน้าที่ที่ไปศึกษาดูงานจัดทำรายงาน ผลการศึกษาดูงาน โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 2.10.1 ผลสำเร็จของเจ้าหน้าที่ผ่านการฝึกอบรมที่จัดทำรายงานการฝึกอบรม และ ศึกษาดูงาน
- 2.11 เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้ต้องขังต้องได้รับสวัสดิการด้านค่าตอบแทนพิเศษ ที่เป็นธรรม โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 2.11.1 ผลสำเร็จของการจัดสวัสดิการพิเศษกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับ ผู้ต้องขัง
- 2.12 มีระบบการรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ หรือเรื่องราวร้องทุกข์ของเจ้าหน้าที่ ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น จัดทำตู้สำหรับรับความคิดเห็น โดยข้อมูลเหล่านี้ต้องส่งตรง สู่ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถานหรืออธิบดีกรมราชทัณฑ์ และต้อง ถือเป็นความลับ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 2.12.1 ผลสำเร็จของการจัดระบบรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ หรือเรื่องราว ร้องทุกข์ของเจ้าหน้าที่
- 2.13 จัดให้มีระบบการให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ในแต่ละด้าน เช่น ด้านกฎหมาย ด้านการ สงเคราะห์ ด้านการเงิน เป็นต้น โดยมีผู้มีความชำนาญการเป็นผู้ให้คำปรึกษา โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด

- 2.13.1 ผลสำเร็จของการจัดระบบให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ในด้านต่าง ๆ
- 2.14 การดำเนินการทางวินัย และการลงโทษต้องดำเนินการด้วยความเป็นธรรม ทั้งนี้ ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และต้องพิจารณาด้วยความ โปร่งใส และรวดเร็ว
- ตัวชี้วัด
- 2.14.1 ผลสำเร็จของการดำเนินการตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

3. มาตรฐานด้านอาคารสถานที่และรูปแบบทางกายภาพของเรือนจำ/ทัณฑสถาน (Physical Plants) ลักษณะของอาคารสถานที่ และรูปแบบทางกายภาพของเรือนจำ/ ทัณฑสถาน ต้องสอดคล้องและเอื้อประโยชน์ต่อการควบคุมที่ง่ายและสะดวกกับเจ้าหน้าที่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง รวมถึงการป้องกัน รักษาความมั่นคงปลอดภัยใน เรือนจำ/ทัณฑสถาน ดังนี้

- 3.1 พื้นที่ในการทำกิจกรรม หรือการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง และพื้นที่สำหรับ เจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีขนาดที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามมาตรฐาน ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 3.1.1 สิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้ประโยชน์แห่งการรักษาความปลอดภัยมั่นคงของเรือนจำ
- 3.1.2 อาคารสำนักงานเจ้าหน้าที่
- 3.1.3 สถานพยาบาลของเจ้าหน้าที่
- 3.1.4 ห้องสมุดของเจ้าหน้าที่
- 3.1.5 พื้นที่นันทนาการของเจ้าหน้าที่
- 3.1.6 พื้นที่สำหรับชำระล้างร่างกาย ห้องน้ำ ห้องส้วม และที่พักเวรรักษาการณ์ ของเจ้าหน้าที่
- 3.1.7 อาคารที่พักเจ้าหน้าที่รอบเรือนจำ/ทัณฑสถาน
- 3.1.8 พื้นที่การตรวจค้นที่ประตู เข้า – ออก และประตูระหว่างแดน
- 3.1.9 พื้นที่แรกรับ
- 3.1.10 พื้นที่จำแนก
- 3.1.11 อาคารโรงเลี้ยง
- 3.1.12 อาคารสุทกรรม
- 3.1.13 อาคารเรือนนอนของผู้ต้องขัง
- 3.1.14 อาคารสถานพยาบาลของผู้ต้องขัง

- 3.1.15 พื้นที่การศึกษา การฝึกวิชาชีพ ปฏิบัติศาสนกิจ และห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขัง
- 3.1.16 พื้นที่โรงงาน
- 3.1.17 ร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายใน และภายนอกเรือนจำ
- 3.1.18 พื้นที่เยี่ยมผู้ต้องขัง
- 3.1.19 พื้นที่สำหรับชำระล้างร่างกายและมีห้องน้ำห้องส้วมของผู้ต้องขัง
- 3.1.20 พื้นที่นันทนาการของผู้ต้องขัง
- 3.1.21 พื้นที่สำหรับระบบบำบัดน้ำเสีย
- 3.2 ภายในและภายนอกอาคาร รวมถึงบริเวณทุกพื้นที่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องดำเนินการ ดังนี้ มีแสงสว่างเพียงพอต่อกิจกรรม หรือความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยภายใน โดยเฉพาะในพื้นที่ลับตา มีระบบการถ่ายเทอากาศที่เหมาะสม เรือนจำต้องไม่มีอาคาร และสิ่งก่อสร้างใด ๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากราชภัณฑ์ ต้องมีการใช้พื้นที่ตรงตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 3.2.1 มีแสงสว่างเพียงพอต่อกิจกรรม หรือความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยภายใน โดยเฉพาะในพื้นที่ลับตา
- 3.2.2 มีระบบการถ่ายเทอากาศที่เหมาะสม
- 3.2.3 เรือนจำต้องไม่มีอาคาร และสิ่งก่อสร้างใด ๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาตจากราชภัณฑ์
- 3.2.4 ต้องมีการใช้พื้นที่ตรงตามวัตถุประสงค์นั้น
- 3.3 อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง และอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ภายใน และภายนอกเรือนจำ/ทัณฑสถาน ต้องมีความมั่นคงแข็งแรง มีสภาพที่ดี หรือพร้อมที่ใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสมดังวัตถุประสงค์ในการใช้งานของสิ่งดังกล่าว โดยมีตัวชี้วัด ดังนี้
- ตัวชี้วัด
- 3.3.1 มีตารางระยะเวลาการตรวจสอบ และการซ่อมบำรุง
- 3.3.2 ต้องมีการซ่อมแซมอาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีสภาพที่สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพตามตารางระยะเวลาที่กำหนดไว้

3.4 รูปแบบทางกายภาพของเรือนจำ/ทัณฑสถานต้องมี ดังนี้

3.4.1 พื้นที่หรือสิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้ประโยชน์แห่งการรักษาความปลอดภัยมั่นคงของเรือนจำต่าง ๆ เช่น กำแพง แนวเขตหวงห้ามพื้นที่สีแดง หรือป้อมรักษาการณ์ เป็นต้น รวมถึงมีอาคารสำหรับเป็นศูนย์ควบคุม และประสานงานกลางภายในเรือน/ทัณฑสถาน

ตัวชี้วัด

3.4.1.1 มีการกำหนดพื้นที่หรือสิ่งปลูกสร้างเพื่อใช้ประโยชน์แห่งการรักษาความปลอดภัยมั่นคงของเรือนจำต่าง ๆ อย่างชัดเจนตามองค์ประกอบ ดังนี้ กำแพง แนวเขตหวงห้าม พื้นที่สีแดง ป้อมรักษาการณ์ ศูนย์ควบคุม และประสานงานกลางภายในเรือนจำ สิ่งกีดขวางยานพาหนะเพื่อความปลอดภัย รั้ว หรือกำแพงกันแดนเพื่อแยกการควบคุมผู้ต้องขังเป็นส่วน ๆ

3.4.2 อาคารสำนักงานเจ้าหน้าที่

ตัวชี้วัด

3.4.2.1 มีอาคารสำหรับปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

3.4.2.2 มีครุภัณฑ์สำนักงานที่เพียงพอในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกคน

3.4.3 พื้นที่สถานพยาบาลของเจ้าหน้าที่

ตัวชี้วัด

3.4.3.1 มีพื้นที่สำหรับการปฐมพยาบาลแก่เจ้าหน้าที่

3.4.3.2 มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ในการปฐมพยาบาล

3.4.3.3 ถูกสุขลักษณะ

3.4.4 พื้นที่ห้องสมุดของเจ้าหน้าที่

ตัวชี้วัด

3.4.4.1 มีพื้นที่ที่จัดเป็นห้องสมุด หรือมุมหนังสือ

3.4.4.2 มีหนังสือ หรือตำรา ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ และความรู้ทั่วไป

3.5.1 พื้นที่นันทนาการของเจ้าหน้าที่

ตัวชี้วัด

3.5.1.1 มีพื้นที่ที่ใช้สำหรับนันทนาการของเจ้าหน้าที่

3.6.1 พื้นที่สำหรับชำระล้างร่างกาย ห้องน้ำ ห้องส้วม และที่พักแบริรักษาการณ์ของเจ้าหน้าที่

ตัวชี้วัด

3.6.1.1 มีพื้นที่พักเวรรักษาการณ์ โดยมีห้องอาบน้ำ และห้องส้วม

3.6.1.2 มีห้องส้วมบริเวณที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นประจำเพื่อการใช้งานได้อย่างสะดวก โดยไม่ละทิ้งหน้าที่ความรับผิดชอบ

3.6.1.3 ถูกสุขลักษณะ

3.6.2 อาคารที่พักเจ้าหน้าที่รอบเรือนจำ/ทัณฑสถาน

ตัวชี้วัด

3.6.2.1 มีอาคารที่พักที่สามารถรองรับเจ้าหน้าที่ได้อย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับอัตรากำลังโดยสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ของอาคารที่พักมีความเหมาะสม และถูกสุขลักษณะ

3.6.3 พื้นที่การตรวจค้นที่ประตู เข้า - ออก และประตูระหว่างแดน

ตัวชี้วัด

3.6.3.1 มีพื้นที่สำหรับการตรวจค้นที่ประตู เข้า - ออก และประตูระหว่างแดน

3.6.3.2 มีการจัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสม/มั่นคงปลอดภัย

3.6.4 พื้นที่แรกรับ

ตัวชี้วัด

3.6.4.1 มีแดนแรกรับ หรือสถานที่สำหรับควบคุมผู้ต้องขังเข้าใหม่

3.6.5 พื้นที่จำแนก

ตัวชี้วัด

3.6.5.1 มีพื้นที่หรือห้องสำหรับการจำแนกที่เป็นสัดส่วน และไม่ใช่อุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

3.7 อาคารโรงเลี้ยง

ตัวชี้วัด

3.7.1 มีความพอเพียงกับจำนวนผู้ต้องขัง

3.7.2 รูปแบบและองค์ประกอบของอาคาร โรงเลี้ยงเป็นไปตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

3.8 อาคารสุททกรรม

ตัวชี้วัด

3.8.1 รูปแบบ และองค์ประกอบของอาคารสุททกรรมเป็นไปตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

- 3.9 อาคารเรือนนอนของผู้ต้องขัง
  - ตัวชี้วัด
    - 3.9.1 รูปแบบ และองค์ประกอบของอาคารเรือนนอนเป็นไปตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
- 3.10 อาคารสถานพยาบาลของผู้ต้องขัง
  - ตัวชี้วัด
    - 3.10.1 รูปแบบ และองค์ประกอบของอาคารสถานพยาบาลของผู้ต้องขังเป็นไปตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
- 3.11 พื้นที่การศึกษา การฝึกวิชาชีพปฏิบัติศาสนกิจ และห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขัง
  - ตัวชี้วัด
    - 3.11.1 รูปแบบ และองค์ประกอบของอาคารฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง เป็นไปตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
- 3.12 พื้นที่โรงงาน
  - ตัวชี้วัด
    - 3.12.1 รูปแบบ และองค์ประกอบของพื้นที่โรงงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด
- 3.13 พื้นที่สำหรับร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายใน และภายนอกเรือนจำ
  - ตัวชี้วัด
    - 3.13.1 มีพื้นที่ร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายใน และภายนอกเรือนจำที่สามารถจัดสิ่งของอย่างเป็นระบบ มีการแยกประเภทสินค้าอย่างชัดเจน และไม่เสื่อมคุณภาพ
    - 3.13.2 ถูกสุขลักษณะ และอนามัยที่ดี
    - 3.13.3 ไม่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการควบคุม
- 3.14 พื้นที่เยี่ยมผู้ต้องขัง
  - ตัวชี้วัด
    - 3.14.1 มีพื้นที่เยี่ยมผู้ต้องขังที่มั่นคงปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ
    - 3.14.2 มีการจัดการเยี่ยมญาติโดยสามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอ
- 3.15 พื้นที่สำหรับชำระล้างร่างกาย และมีห้องน้ำห้องส้วมของผู้ต้องขัง
  - ตัวชี้วัด
    - 3.15.1 พื้นที่สำหรับชำระล้างร่างกาย
    - 3.15.2 มีห้องส้วมของผู้ต้องขังตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

- 3.16 พื้นที่นันทนาการของผู้ต้องขัง
ตัวชี้วัด มีพื้นที่เฉพาะสำหรับจัดกิจกรรมนันทนาการของผู้ต้องขังในการเล่นกีฬา
ดนตรี และออกกำลังกาย
- 3.17 พื้นที่สำหรับระบบบำบัดน้ำเสีย
ตัวชี้วัด มีระบบบำบัดน้ำเสียเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ตามมาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์
กำหนด³

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารผลงานวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนา
เรือนจำให้ได้มาตรฐานตามแนวทางของกรมราชทัณฑ์ อันเป็นหน่วยงานหลักในด้านการ
ราชทัณฑ์ของประเทศ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสอดคล้องในการปฏิบัติต่อ
ผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทย กับการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของ
สหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง อีกส่วนหนึ่งด้วย เพื่อให้เห็นแนวทางการ
พัฒนากิจการราชทัณฑ์ที่มีมุมมองหลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านอาชีวศึกษา
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ได้มีผลการวิจัยในเรื่อง “การรับรองมาตรฐานเรือนจำ
กับประสิทธิผลของงานราชทัณฑ์ไทย” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์หลัก
4 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาเกณฑ์กำหนดมาตรฐานเรือนจำและทัณฑสถานของไทย
(2) เพื่อศึกษาความพร้อมและปัญหาอุปสรรคของเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศใน
การเข้าสู่เกณฑ์การรับรองมาตรฐานของเรือนจำ (3) เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนา
งานราชทัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับต่อสากลขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า เป็นการศึกษาเฉพาะ
การดำเนินงานตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์ใน 3 มาตรฐาน ได้แก่
ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง
มาตรฐานสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน 5 ด้านของกองบริการทางการแพทย์ กลุ่มประชากรที่ใช้
ในการศึกษาได้แก่ เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ รวม 137 แห่ง การเก็บ และ
วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การจัดประชุมกลุ่มเจ้าหน้าที่เรือนจำ
การเก็บข้อมูลภาคสนาม และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจาก
เรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ซึ่งมีแบบสอบถามที่ตอบกลับมาจำนวน 127 แห่ง
ผลการศึกษาพบว่า เรือนจำและทัณฑสถานส่วนใหญ่มีปัญหาในการดำเนินการตาม
มาตรฐานด้านการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ร้อยละ 37.9
รองลงมา คือ มาตรฐานด้านสถานพยาบาล ร้อยละ 28.2 ส่วนมาตรฐานด้านที่นอน
สุทกรรมและโรงเลี้ยง มีร้อยละ 16.9, 13.7 และ 3.2 ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจาก
มาตรฐานด้านการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ

ของเรือนจำ ซึ่งเรือนจำส่วนใหญ่เป็นเรือนจำเก่าที่ก่อสร้างมานาน และมีความจุมาตรฐานจำกัด สภาพพื้นที่ไม่สามารถรองรับผู้ต้องขังที่มีจำนวนมากขึ้นในปัจจุบันทำให้ระบบการบำบัดสิ่งปฏิกลต่าง ๆ มีปัญหา ส่วนมาตรฐานด้านสถานพยาบาลส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านอัตรากำลังเจ้าหน้าที่พยาบาลซึ่งไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังทำให้ไม่ได้ตามมาตรฐานโดยเฉพาะในเรือนจำและทัณฑสถานที่ยังมิได้เข้าเป็นเรือนจำและทัณฑสถานกลุ่มเป้าหมายของกองบริการทางการแพทย์⁴

2. ศาตราจารย์ ดร. วรเดช จันทรรุ ได้ศึกษาในเรื่อง ประสิทธิภาพยุทธศาสตร์กรมราชทัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาเกณฑ์ชี้วัดประสิทธิภาพของงานราชทัณฑ์ วิเคราะห์ และประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามแผนทิศทางการราชทัณฑ์ วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามแผนทิศทางการภายใน และภายนอก และแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์ และประเมินภาพของการดำเนินงานตามแผนทิศทางการราชทัณฑ์ในภารกิจต่าง ๆ ปรากฏผล ดังนี้ ประสิทธิภาพยุทธศาสตร์ของกรมราชทัณฑ์โดยรวมได้คะแนน 2.27 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์พอใช้ กำลังมุ่งไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น ปัจจัยหลักที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามแผนทิศทางการราชทัณฑ์ ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณที่จะดำเนินการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญทำให้การปรับปรุงโครงสร้างเรือนจำให้มีมาตรฐานที่สมบูรณ์แบบและมีที่ตั้งที่เหมาะสมไม่อาจทำได้ การปรับปรุงเรือนจำเก่าไม่สามารถให้มีมาตรฐานที่สมบูรณ์แบบ และมีที่ตั้งที่เหมาะสมไม่อาจทำได้ การปรับปรุงเรือนจำเก่าไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมาย และระยะเวลา การย้ายเรือนจำเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมออกนอกชุมชนส่วนใหญ่ไม่อาจทำได้ เพราะไม่ได้รับงบประมาณก่อสร้าง การเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมผู้ต้องขังไม่สามารถทำได้เต็มที่เนื่องจากปัญหางบประมาณที่จำกัด และข้อจำกัดของสภาพทางกายภาพของเรือนจำที่เป็นอยู่ และจำนวนผู้ต้องขังที่เกินกว่าความจุมาตรฐานของเรือนจำ การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมไม่สามารถทำได้เต็มที่ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศ การไม่ได้รับความสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองอย่างเพียงพอ และต่อเนื่องการขาดระบบความเชื่อมโยงจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และยังไม่ได้รับความสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างเพียงพอ⁵

3. ตามผลวิจัยของ อารีลักษณ์ สินธพพันธ์ ในเรื่องการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำในประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสอดคล้องในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทย ตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาการเรือนจำของประเทศไทยตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ โดยผลจากการศึกษาวิจัยปรากฏว่า ในจำนวนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำทั้งสิ้น 80 ข้อ นั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทยมีความสอดคล้อง หรือปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำถึง 41 ข้อ หรือร้อยละ 52.50 ปฏิบัติได้บางส่วน 25 ข้อ หรือร้อยละ 31.25 และปฏิบัติไม่ได้ 13 ข้อ หรือร้อยละ 16.25 ดังนั้น หากเมื่อรวมข้อที่สามารถปฏิบัติได้ และปฏิบัติได้บางส่วนเข้าด้วยกันแล้ว การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในประเทศไทย มีความสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำจำนวน 67 ข้อ หรือร้อยละ 83.75 ของจำนวนทั้งสิ้น⁶

สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาเรือนจำทหารของกองทัพบก ควรกำหนดทิศทางและรูปแบบแนวทางการพัฒนาใน 3 ด้าน ฐานมาตรฐานตามหลักการราชทัณฑ์สากลสามารถตอบโจทย์ที่ตั้งไว้ได้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานด้านการบริหารจัดการ ให้มีระบบที่ทำให้การดำเนินงานราชทัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ แผนปฏิบัติการของเรือนจำไว้อย่างชัดเจน การบริหารงานมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการประชาสัมพันธ์ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ และเน้นหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล และสังคมภายนอกด้วยความกระฉ่างชัด
2. กำหนดมาตรฐานด้านบุคลากร ต้องมีมาตรการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งภารกิจหน้าที่ มีการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีสวัสดิการที่เหมาะสม รวมถึงได้รับการส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการรับราชการ
3. ด้านอาคารสถานที่ ลักษณะของอาคารสถานที่ และรูปแบบทางกายภาพของเรือนจำต้องมีความมั่นคง แข็งแรง มีอาคารใช้งานในด้านต่าง ๆ สอดคล้อง และเอื้อประโยชน์ต่อการควบคุมที่ง่าย และสะดวกกับเจ้าหน้าที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง รวมถึงมีสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำมีความเหมาะสม และถูกสุขลักษณะ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ว่า ในโลกยุคปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้าไปมีบทบาทเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ได้อย่างกว้างขวาง จึงถึงเวลาแล้วที่จะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาใช้ในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง เพื่อช่วยลดข้อข้อบกพร่อง/ผิดพลาด อันอาจจะเกิดขึ้นได้ และช่วยลดความเสี่ยงในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำให้ได้ผลเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

¹ไตรรัตน์ โภคพลากร และคณะ. การบริหารงานราชทัณฑ์. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2540.

²ระเบียบกองทัพบก ว่าด้วยการเรือนจำทหาร พ.ศ. 2551.

³নীติ จิตสว่าง. ตัวชี้วัดในการดำเนินงานตามมาตรฐานเรือนจำ 10 ด้าน. กรุงเทพฯ : กรมราชทัณฑ์, 2549.

⁴ราชทัณฑ์, กรม. การรับรองมาตรฐานเรือนจำกับประสิทธิผลของงานราชทัณฑ์ ไทย. กรุงเทพฯ : กรมราชทัณฑ์, 2550.

⁵วรเดช จันทรศร และคณะ. ประสิทธิภาพยุทธศาสตร์กรมราชทัณฑ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541.

⁶อารีลักษณ์ สินธพพันธ์. “การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของเรือนจำในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ พันเอก ประเชษฐ กันทอง

วัน เดือน ปี เกิด 15 เมษายน 2515

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ. 2537 ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2549 ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2555 โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ รุ่นที่ 56

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2538 - 2542 นายทหารสารวัตรสืบสวนสอบสวน กองพลทหารราบที่ 6

พ.ศ. 2542 - 2545 นายทหารยานยนต์ กองร้อยทหารสารวัตร
กองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์

พ.ศ. 2545 - 2550 รองผู้บังคับกองเรือนจำ มณฑลทหารบกที่ 11

พ.ศ. 2550 - 2557 หัวหน้าแผนกเรือนจำ กรมการสารวัตรทหารบก

พ.ศ. 2557 - 2559 ฝ่ายเสนาธิการ รองผู้บัญชาการทหารสูงสุด

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ. 2559 - 2560 ประจํากรมการสารวัตรทหารบก